

محمدرضا میری، نقاش مشهدی

از تولید آخرین اثرش در کارگاه هنری «گلاب اشک» می گوید

پیوند هنرمندانه عاشورا و وقایع غزه روی بوم نقاشی

ظریفیان

به مناسبت دهه اول محرم، این هفته نگارخانه رضوان میزبان کارگاه هنری «گلاب اشک» بود، کارگاهی که برخی هنرمندان رشته های خوش نویسی، نقاشی، کتیبه نویسی و همچنین علاقه مندان هنرهای تجسمی در آن حضور داشتند. در این رویداد هنرمندان به خلق آثار هنری در موضوعات آیینی و مرتبط با عاشورا پرداختند. اما آنچه این شیوه تولد آثار هنری را از کارگاه ها و نمایشگاه های معمول متمایز می کرد، حضور علاقه مندان و هنرجویان هنرهای مختلف حین اجرا بود که آن را می توان به نوعی مشارکت کردن مخاطب در خلق اثر دانست. مخاطبان این کارگاه می توانستند از نخستین لحظات شکل گیری یک اثر هنری شاهد اجرای آن توسط هنرمند محبوبشان باشند، هر حرکت قلم بر تابلو را تفسیر و درباره پیشرفت اثر بایکدیگر گفت وگو وتبادل نظر کنند. محمدرضامیری، نقاش شناخته شده مشهدی، از هنرمندان حاضر در این رویداد است. طرحی

غلبه بازار بر هنر، کتیبه نویسی را از عیار انداخته است

الهام ظریفیان | حمید قربان پور هنرمند گرافیست مشهدی است که در پانزده سال گذشته علاوه بر طراحی حرفه ای گرافیک، کتیبه نویسی و طراحی کتیبه نیز انجام داده است. کتیبه هایی که قربان پور برای هیئت ها و تکیه ها طراحی می کند، مطابق با الگوهای معمولی که در ذهن مخاطب از کتیبه های محرم و جود دارد نیست. او سعی کرده است با تلفیق هنر سنتی کتیبه نویسی و گرافیک، خلأ احساسی را که در کتیبه های چاپی و تیراژ دیده می شود، پر کند و به گفته خودش روح و لطافت کتیبه های دوره قاجار را با خط و طرح های گرافیکی امروز پیوند بزند. در حاشیه کارگاه هنری «گلاب اشک» که در نگارخانه رضوان برگزار شد، فرصت کوتاهی دست داد تا با او درباره همین موارد گپ بزنیم. در این کارگاه که برخی آثار این هنرمند نیز در آن به نمایش درآمده بود، علاقه مندان شاهد اجرای زنده یک کتیبه توسط وی بودند.

گفت وگویی روز

● شما در زمینه کتیبه نویسی آثار مختلفی تولید کرده اید. وجه تمایز آن ها را در چه می دانید؟
من سعی کردم بیشتر کتیبه های دستی و تک نسخه کار کنم؛ یعنی برخلاف رویه معمول که کتیبه ها را به صورت دیجیتال طراحی و منتشر می کنند. مزیت کار دستی نسبت به دیجیتال این است که روح دارد و یک اثر هنری محسوب می شود. این نوع طراحی و اجرای کتیبه به دلیل تک نسخه بودن ممکن است عیار هنری بیشتری نسبت به کارهای تیراژی داشته باشد و چون با رنگ و قلم موسر و کار دارد، کار در اندازه یک کار هنری سنجیده می شود.

● چه شد که به این شناخت و انتخاب رسیدید؟

من سال ها روی کاغذ با قلم موسر و مرکب کاری کردم و سال ۱۳۹۵ از طرف هیئت رایة العباس^(ع) دعوت شدم تا دکور حاج محمد کریمی را طراحی و اجرا کنم. در آن کارها، طراحی کتیبه ها به این شکل را روی پارچه انجام دادم که استقبال بی نظیری از آن شد و تقریباً می توان گفت همه گیر شد. همین که آن کار آن قدر دیده شد،

انگیزه ام را برای ادامه بیشتر کرد. از سویی دیدم جای این نوع کار در فضای مذهبی و آیینی ما بسیار خالی است. در واقع دیدگاه من این بود که می توانیم اتفاق جدیدی را در طراحی دکورهای هیئت ها رقم بزنیم. از این رو، مصمم شدم بیشتر در این زمینه کار و تحقیق کنم.

● فکر می کنید آغازگر یک سبک جدید در کتیبه نویسی هستید؟

من از خودم چیزی ندارم. این را جدی می گویم، نه غلو است و نه شعار. آن اتفاقی هم که افتاد، همه چیزش متعلق به خود سیدالشهدا^(ع) بود. ایده و همه چیز توسط خودشان اتفاق افتاد و من فقط مجری بودم و احساس کردم در این فضا می توانم کار کنم. بنابراین خودم را صاحب این اتفاق نمی دانم، ولی تقریباً می توانم بگویم آغازگر آن بوده ام.

● کمی درباره این هنر به ما بگویید. مهم ترین کاربرد کتیبه نویسی چیست و کتیبه نویسی محرمی چه ویژگی هایی باید داشته باشد؟
کتیبه نوعی اعلان است. شما وقتی کتیبه ای را در جایی نصب می کنید، دارید یک پیام را مخابره می کنید. این اتفاق برای سیدالشهدا^(ع) باید در یک قد و قامت دیگری باشد. یعنی شعایر ما این را می گوید که کارهایی را که برای امام حسین^(ع) است، در یک مقیاس دیگر باید انجام بدهیم. به همین دلیل

که او برای اجرا روی یک بوم بزرگ انتخاب کرد. از شهادت مظلومانه حضرت علی اصغر^(ع) در روز عاشورا ایده گرفته شده است. او با ترسیم کشته شدن یک کودک اهل غزه وسط واقعه کربلا و در حالی که سیدالشهدا^(ع) او را مانند حضرت علی اصغر^(ع) بر دست گرفته است، سعی کرده است اتفاقات سیاسی روز غزه را به واقعه عاشورا پیوند بزند. در ادامه با این هنرمند همراه شدیم و گپ و گفت کوتاهی با وی انجام دادیم. به باور محمدرضامیری، یکی از ویژگی های مهم عاشورا که آن را یک اتفاق همه جانبه فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، ولایی و تاریخی توصیف می کند، این است که قابل ضرب کردن در اتفاقات روز است. او می گوید: عاشورا در هر اتفاقی هم الگو و سرمشق می دهد، هم جهت دهی و انگیزه دهی می کند و هم به تحلیل آن اتفاق کمک می کند. من نیز در این تابلو سعی کرده ام پیوستگی اتفاقات غزه را با واقعه عاشورا به مخاطب نشان بدهم.

او اضافه می کند: متأسفانه در جنگ اخیر تحلیل های سوئی تحت تأثیر تبلیغات دشمن مشترک ملت ما و فلسطین صورت گرفت.

بسیاری از این تحلیل ها حتی از سوی افرادی ارائه می شود که ظاهری موجه و گاه حتی لباس دین بر تن دارند. اما با تعبیری مثل اینکه این ها به اهل بیت^(ع) توهمین می کنند، این ها که به حی بودن حضرت صاحب الزمان^(ع) اعتقاد ی ندارند و این ها که به واقعه عاشورا اعتقاد ندارند، می گویند چرا ما داریم با تعبیری برگرفته از فرهنگ عاشورا با این اتفاقات برخورد می کنیم. این هنرمند با اشتباه خواندن این گزاره می افزاید: ملت فلسطین محب

اهل بیت^(ع) هستند و اگر چه نمی توان مردم غزه را شیعه خواند، به شدت پرورش یافته مکتب امام حسین^(ع) هستند و خودشان دارند از این فرهنگ درس می گیرند. بنابراین اینکه حضرت اباعبدالله^(ع) یک کودک اهل غزه را که به شهادت رسیده است، به عنوان سند مظلومیت جبهه حق و جنایت جبهه باطل روی

دست گرفته باشد، تصویری است که به نظرم می شود درباره آن کارکرد و من سعی کردم همین تصویر را خلق کنم.

میری با اشاره به فرصت کوتاهی که به برنامه ریزی این کارگاه اختصاص داده شده بود، می گوید: امیدوارم نتیجه را مخاطبان ببینند. برای من مهم است که هم مخاطب شیعه داخل و خارج ایران و هم حتی مخاطب اهل تسنن غزه این نمادها را بفهمد. این خیلی مهم است که ما به زبانی صحبت کنیم که زبان تصویری مشترک ماست. معتقدم مخاطبان طی قرون مختلف نشان داده اند که مشتاقان خوبی برای هنرهای آیینی هستند. مهم این است که هنرمند بتواند بین مردم درست حاضر شود و اثرش را برای مردم و طبق دغدغه های مردم خلق کند. اگر هنرمند فقط در حلقه نزدیکان خودش تنفس و فکر کند، ممکن است نتواند آن رویکردهای زلال مردم در آیین تشیع را بشناسد و براساس آن تولید محتوا کند.

نگارخانه رضوان، شاهرآ

الان شاید خیلی ها به اجبار دارند این کار را می کنند. شما آن کتیبه ها را که نگاه می کنید می بینید روحی دارند که در کتیبه های جدید نیست. همچنان که ما وارد یک دنیای ماشینی شده ایم، کتیبه ها هم رنگ و بوی ماشینی گرفته اند.

● شما سعی کردید آن روح را به کارهایتان اضافه کنید؟
تقریباً تلاش کردم به سنت های قبلی در هنر کتیبه نویسی برگردم.

● کتیبه ها در گذشته در هیئت ها و عزاداری ها استفاده می شدند، ولی اکنون می بینم که کاربردهای گرافیکی بیشتری به ویژه در فضای مجازی پیدا کرده اند. آیا این را نمی توان به حساب رشد این هنر گذاشت؟
نه، اگر کسی دارد این کارها را در فضای مجازی منتشر می کند، برای این است که بگوید من هم نسبت به این ماجرا عا ذارم، وگرنه کاربرد کتیبه همان اعلان است. خاستگاه کتیبه در فرهنگ مردم است. همان چیزی است که مردم آن را در هیئت می بینند و لمس می کنند. وقتی ماکتیبه ای را می بینیم که سردر خانه هایشان نصب شده است، احساس می کنیم چقدر جایش درست است. الان هم کتیبه ها به خانه ها راه پیدا کرده اند و گاه در همه سال در آن خانه وجود دارند. مثلاً خیلی دیده ایم که گلدوزی اسم امام حسین^(ع) دائم در خانه ای نصب است. سیدالشهدا^(ع) مزین است. بنابراین من فکر می کنم کاربرد کتیبه همچنان در زندگی و فرهنگ مردم است تا فضای مجازی.

● و گجاها این هنر اوج و فرود داشته است؟
در دوره قاجار در اوج خودش است. دوره قاجار یک اتفاق عجیب و غریب در هنر است. بهترین کتیبه هایی که من سراغ دارم، در دوره قاجار خلق شده اند.

● وضعیت امروز این هنر چگونه است؟
به نظرم الان وضعیتش خوشایند نیست، چرا که بیشتر تمرکز تولید کتیبه ها روی فروش و تولید انبوه است. بازار بر این هنر غالب شده و تقریباً آن را از عیار و سکه انداخته است. بنابراین با وجود اینکه عده ای واقعا در این زمینه خوب کاری کنند، نمی توان جایگاه خاصی برای آن در نظر گرفت. من هم موقع کتیبه های امروزی را با کارهای دوران قاجار مقایسه می کنم. می بینم ما چقدر عقب هستیم، چقدر آن کارها روح لطافت و زیبایی دارند و کارهای الان هیچ چیزی ندارند. اگر آیندگان بخواهند فضات تولید کنند، به نظرم مادر این موضوع مردود هستیم و تلاشی نکرده ایم. خرده تلاش هایی دارد شکل می گیرد که امیدوارم به اتفاقات خوب منجر شود.

من هم موقع کتیبه های امروزی را با کارهای دوران قاجار مقایسه می کنم، می بینم ما چقدر عقب هستیم، چقدر آن کارها روح لطافت و زیبایی دارند و کارهای الان هیچ چیزی ندارند

● به نظراتان کاربردهای کتیبه در زندگی امروز که فضایی مجازی نقش زیادی دارد، نسبت به آن دوران تغییر کرده است؟
در گذشته کاربرد کتیبه در زندگی مردم بوده است. آن زمان انتفاع مالی خیلی مطرح نبوده و هنرمند وقت بیشتری می گذاشته است. در نهایت آنچه تولید می شده چیزی بوده که از دل هنرمند می آمده است.

علی اکبر رضوانی، خوش نویس مشهدی، در حاشیه کارگاه هنری «گلاب اشک» می گوید:

نمی توانم نسبت به واقعه عاشورایی تفاوت باشم

ریحانه موسوی

گزارش

آثار هنری همواره اثرگذار و ماندگارند و می توانند تأثیر بسزایی در جامعه داشته باشند. بدون شک اثر هنر با آموزه های دینی، اسلامی و مذهبی آمیخته شود، اثرگذاری اش دوچندان خواهد شد. هنر قدسی خوش نویسی یکی از بارزترین نمود های هنر اسلامی است. روح خوش نویسی با الهام از مضامین الهی، آیات و احادیث مرتبط با آن از ابتدا جایگاه خوبی در میان مردم پیدا کرده است. کارگاه خوش نویسی خط شکسته نستعلیق با حضور علی اکبر رضوانی، خوش نویس مطرح مشهدی، این هفته در نگارخانه رضوان برگزار شد.

● مشق عشق در حضور دیگران نور کم نگارخانه رضوان، موزیک ملایم و قاب های زیبای خوش نویسی شده با دستخط علی اکبر رضوانی فضای این مرکز را بیش از قبل دل نشین کرده و حس عرفانی متفاوتی به آن بخشیده بود. این هنرمند خوش نویس،

این هفته در کارگاه «گلاب اشک» به خطاطی و کتابت آیات قرآن کریم و اشعار برخی شاعران پرداخت. علاقه مندان حاضر در این نگارخانه از طریق دیتاپروژکتور و به صورت زنده نظاره گر این هنرنامه ای بودند. او در نمایشگاه های گروهی متعددی در عرصه ملی و بین المللی شرکت کرده و آثار وی تاکنون در ریش از سی نمایشگاه انفرادی در داخل و خارج کشور به نمایش درآمده است. این خوش نویس در محضر استادانی همچون پد... کالی، امیر احمد فلسفی، عباس علی صفافی مقدم و ابراهیمی فخر به تحصیل هنر پرداخته است. همچنین دوبار کتابت کامل قرآن کریم و صحیفه سجاده به خط شکسته نستعلیق از دیگر افتخارات هنری وی به شمار می رود.

● کتابت قطعات خوش نویسی با محوریت عاشورا علی اکبر رضوانی در حاشیه برگزاری کارگاه با اشاره به اینکه قطعات خوش نویسی عاشورایی در ترکیب های متنوع را در کارگاه «گلاب اشک» کتابت کرده است، اظهار کرد: با توجه به تجربه برپایی نمایشگاه های متعدد عاشورایی از سال ۱۳۸۰ تاکنون، به ویژه در

نگارخانه رضوان، شعرهای عاشورایی آثار این کارگاه را خودم انتخاب کردم. وی ضمن بیان حدیثی از پیامبر اکرم^(ص) گفت: شور حسینی در جامعه اسلامی ما امری مهم است و مردم علاقه و احساس خاصی به امام حسین^(ع) دارند. در واقع، برای شهادت این امام همام، حرارتی در دل های مؤمنان است که هرگز سرد و خاموش نمی شود. رضوانی با اشاره به مشارکت گسترده خوش نویسان در برگزاری چنین برنامه های عاشورایی در کشور، افزود: به عنوان یک شیعه نمی توانم نسبت به واقعه عاشورا بی تفاوت باشم تا جایی که اگر یک سال در چنین برنامه عاشورایی شرکت نکنم، اندوه آن تا سال بعد در وجودم ماندگار می شود، البته این اقدام

من خوش نویس در مقابل فداکاری که امام حسین^(ع) کردند، بسیار کوچک است.

● خلق ۲۵ اثر خوش نویسی

رئیس اداره آموزش و پژوهش مؤسسه آفرینش های هنری آستان قدس رضوی درباره برگزاری کارگاه هنری «گلاب اشک» در گفت وگو با خبرنگار حوزه علم و فرهنگ آستان قدس رضوی گفت: در این کارگاه حدود ۲۵ قطعه خوش نویسی با مضامین شعرهای منتخب عاشورایی در ابعاد مختلف همچون ۲۰×۵۰ سانتی متر، ۴۰×۶۰ سانتی متر و ۵۰×۷۵ سانتی متر توسط استاد علی اکبر رضوانی به خط شکسته نستعلیق کتابت شد که این آثار در پایان هر برنامه، به جمعی از هنرمندان و هنردوستان حاضر در نگارخانه اهدا شد. محمد فتودی افزود: هدف از برگزاری این برنامه علاوه بر بزرگداشت دهه اول محرم، ایجاد فضایی برای رویاروشدن مخاطبان با اجرای آثار هنری با مضامین عاشورایی بود. در این میان، این کارگاه برای هنرمندان و هنرجویان حاضر در برنامه جنبه آموزشی نیز داشت تا جایی که حاضران در پایان برنامه هر کارگاه، امکان طرح پرسش های خود را داشتند.